

محسوس کردن تهدید و محدودیت‌های فرصت‌ساز ج.ا.ایران

مؤلفین:

مسین مینایی - محمود عسکری

ارتش جمهوری اسلامی ایران

مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی

تهران - بهار ۱۳۹۴

سرشناسه	: مینایی، حسین، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: محسوس کردن تهدید و محدودیتهای فرصت ساز ج.ا.ایران
مشخصات نشر	: تهران: مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۰ ص.
شابک	: 978-600-6869-71-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیکای مختصر
یادداشت	: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
شناسه افزوده	: عسگری، محمود، ۱۳۵۸ -
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۸۱۹۳۰۹

نام کتاب: محسوس کردن تهدید و محدودیتهای فرصت ساز ج.ا.ایران

مؤلفین: حسین مینایی - محمود عسگری

ناظر ویراستار: کیومرث منصوبی

ویراستار ادبی: نصیر کردبچه

ویراستار علمی: حسین مینایی

نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۹۴

طراح جلد: امین حاجی علی خیمه

امور چاپ و صحافی: حمید مقدم

تایپ و صفحه آرای: هاتف ترکان

ناشر: انتشارات مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

پیشگفتار

۱.....پیشگفتار

فصل اول - محسوس کردن و مفهوم بخشی تهدیدهای فراملی

۹.....	مقدمه
۱۳.....	روش‌های محسوس کردن و درک گزینه‌های بدیل
۱۸.....	منطق تحلیل بدیل
۲۳.....	ماهیت و نقش تحلیل بدیل
۲۴.....	تکنیک‌های برگزیده‌ی تحلیل بدیل
۲۷.....	نگریستن به مسایل فراملی: آن‌ها چگونه متفاوت هستند؟
۳۱.....	فراتر از کشور و فراملی: جستجوی یک طبقه‌بندی بهتر
۳۳.....	معماها و رازها
۳۶.....	درک مسایل پیچیده: تفکر شهودی و مفهوم "احساس کردن"
۴۲.....	"احساس کردن" در سازمان‌هایی با قابلیت اطمینان بالا
۴۶.....	به‌کارگیری "احساس کردن" در مسائل فراملی
۵۴.....	بیش نسبت به محیط در درک تهدید و فرصت
۵۷.....	محیط حواشی منطقه‌ی تمرکز را منعکس می‌کند
۵۷.....	منطقه‌ی کانون تمرکز ما می‌تواند نقاط کور ایجاد کند
۵۸.....	چه‌طور دید محیطی خود را توسعه دهیم؟
۵۹.....	دید محیطی با وقوع تغییرات مهم‌تر می‌شود
۵۹.....	درمان دید محیطی ضعیف
۶۰.....	انواع علائم و هشدارهای اولیه در نشان دادن تهدید و فرصت
۶۱.....	کشف و تعیین علائم هشدارهای اولیه
۶۲.....	تشخیص علائم هشدارهای اولیه
۶۳.....	روش‌شناسی سنجش تهدیدهای امنیتی
۶۴.....	برآورد حوزه تهدید
۶۵.....	برآورد عامل تهدید و تحلیل آسیب‌پذیری‌ها

ماتریس اهداف مرجع، دارایی‌ها/آسیب‌پذیری	۶۶
مدل‌سازی و ایجاد سناریو در برابر تهدید	۶۸
ارزیابی تهدیدات	۷۰
نتیجه‌گیری	۷۱
خلاصه فصل	۷۷

فصل دوم: محدودیت‌های فرصت‌ساز امنیتی - دفاعی ج.ا.ایران برآمده از

ساختار و روندهای بین‌المللی

بخش اول: کلیات	۸۱
مقدمه	۸۱
مفاهیم	۸۲
محیط امنیتی	۸۲
محدودیت‌های فرصت‌ساز	۸۳
فرصت	۸۵
چارچوب نظری	۸۶
محدودکننده ۱. ماهیت هرج و مرج گونه ساختار نظام بین‌الملل	۸۷
محدودکننده ۲. منفعت‌جویی بازیگران	۸۸
محدودکننده ۳. پیگیری راهبرد خودیاری	۸۹
بخش دوم: تجربه دفاع مقدس	۹۰
تجربه جمهوری اسلامی ایران در فرصت‌سازی از محدودیت‌ها	۹۰
محدودیت	۹۱
فرصت	۹۲
تقویت توانایی‌های نظامی	۹۲
ایجاد بازدارندگی	۹۳
ایجاد نفوذ منطقه‌ای	۹۵
احیای ارتش در سال اول جنگ	۹۶
آغاز هجوم سراسری عراق	۹۷

مقاومت.....	۹۹
کسب اعتماد به نفس.....	۱۰۰
محدودیت.....	۱۰۴
ناهمترازی سخت‌افزاری در برابر دشمن.....	۱۰۴
فرصت.....	۱۰۴
شکل‌گیری اندیشه دفاعی انقلابی.....	۱۰۴
شکل‌گیری توپخانه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.....	۱۰۵
شکل‌گیری نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.....	۱۰۶
محدودیت.....	۱۰۸
تلاش دشمن برای تحریک واگرایی قومی در کشور.....	۱۰۸
فرصت.....	۱۰۹
مشارکت معنادار اقوام در دفاع مقدس و تقویت هویت ملی.....	۱۰۹
محدودکننده‌های فرصت‌ساز ساختاری.....	۱۱۰
ایجاد تحریم در جهت پیشگیری از افزایش توان دفاعی کشور پس از دفاع مقدس.....	۱۱۰
محدودکننده.....	۱۱۰
عدم فروش سلاح، تجهیزات و دانش فنی پیشرفته به ج.ا.ایران.....	۱۱۰
فرصت.....	۱۱۱
ساخت تجهیزات مدرن و پیشرفته در نیروهای مسلح ج.ا.ایران.....	۱۱۱
قایق‌پرنده سلاح ناشناخته سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.....	۱۲۱
پهپاد حماسه.....	۱۲۲
ساخت زیر دریایی.....	۱۲۴
افزایش قدرت موشکی ایران.....	۱۲۹
بخش سوم: روندهای ناشی از اقدامات سیاسی، اقتصادی، امنیتی و دفاعی.....	۱۳۳
وابستگی کشورهای منطقه به قدرت‌های بزرگ به‌ویژه آمریکا.....	۱۳۳
محدودیت.....	۱۳۳
فرصت: تقویت توانمندی‌های داخلی.....	۱۳۶

اسلام‌ستیزی و اسلام‌هراسی.....	۱۳۸
فرصت.....	۱۴۳
ظهور و گسترش آمریکاستیزی؛ فرصت ناشی از اسلام‌ستیزی.....	۱۴۳
ترویج ارزش‌های اسلامی.....	۱۴۵
محدودیت.....	۱۴۶
وجود بحران‌های منطقه‌ای.....	۱۴۶
فرصت.....	۱۴۷
افزایش نقش آفرینی منطقه‌ای.....	۱۴۷
محدودیت.....	۱۴۸
وجود معمای امنیت در منطقه.....	۱۴۸
فرصت.....	۱۵۲
اعتمادسازی و کنترل تسلیحات و مودجه.....	۱۵۲
محدودیت.....	۱۵۹
محدودیت‌های مجاری دیپلماسی رسمی - سیاسی.....	۱۵۹
فرصت.....	۱۶۱
استفاده از ظرفیت‌های دیپلماسی عمومی.....	۱۶۱
ارائه تصویری جذاب از ایران.....	۱۶۸
تأثیرگذاری بر افکار عمومی جهانیان.....	۱۶۸
موضوع‌سازی دیپلماتیک.....	۱۶۸
واکنش سریع به تحولات.....	۱۶۹
نظام سلطه تک‌قطبی.....	۱۷۱
محدودیت.....	۱۷۱
محدودیت‌های ساختاری نظام بین‌الملل.....	۱۷۱
محدودیت‌های ناشی از نظام تک‌قطبی یک‌جانبه‌گرا.....	۱۷۳
فرصت.....	۱۷۵
حذف دو دشمن جدی ج.ا. ایران.....	۱۷۵

زمینه‌سازی برای ایجاد نظام چندقطبی	۱۷۵
محدودیت	۱۸۳
تحریم نفی	۱۸۳
فرصت	۱۸۸
تهدید: حضور داعش در منطقه	۱۸۹
فرصت‌های ایجاد شده از تهدید حضور داعش در منطقه برای ج.ا.ایران	۱۹۱
اثبات قدرت منطقه‌ای ایران	۱۹۱
رسوایی غرب	۱۹۵
ایجاد فرصت اقتصادی	۱۹۶
مشروعیت یافتن دفاع ایران از سوریه	۲۰۰
جهانی شدن به مثابه روند محدودیت‌آفرین فرصت‌ساز	۲۰۱
محدودیت	۲۰۶
سیطره‌جویی قدرت‌های بزرگ با استفاده از بازیگران بین‌المللی غیردولتی	۲۰۶
بحران‌زایی ناشی از بازیگران فضای مجازی	۲۰۸
فرسایش حاکمیت ملی کشور	۲۰۹
امنیتی کردن کشور	۲۰۹
فرصت‌ها	۲۱۰
زمینه‌سازی برای ایجاد دولت الکترونیکی	۲۱۰
اشتغال‌زایی	۲۱۰
بهره‌گیری از قدرت سازمان‌های بین‌المللی	۲۱۱
استفاده از فناوری‌های ارتباطی برای دفاع مجازی	۲۱۲
دستیابی به فناوری‌های پیشرفته با کاربرد دوگانه	۲۱۳
نتیجه‌گیری	۲۱۶
راهکارهای غلبه بر محدودیت‌های ناشی از محیط بین‌المللی	۲۱۶
منطقه‌گرایی	۲۱۶
انطباق‌گرایی	۲۱۷

انطباق ارادی.....	۲۱۷
انطباق اکراهی.....	۲۱۷
انطباق ارتقایی.....	۲۱۸
راهکارهای فرماندهی معظم کل قوا برای بهره‌گیری از چالش‌ها.....	۲۱۹
تکیه به استعداد درونی خود، توکل به خدای بزرگ، اعتماد به خود.....	۲۱۹
مقاومت مدبرانه.....	۲۱۹
تکیه بر علم.....	۲۱۹
جهاد اقتصادی.....	۲۲۰
سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی درست.....	۲۲۰

فصل سوم: گاه‌شمار تهدیدها و فرصت‌های ایران در سال ۹۲

گاه‌شمار مهمترین اخبار و رویدادهای سیاسی امنیتی ایران در سال ۹۲.....	۲۲۳
گاه‌شمار پرونده هسته‌ای ایران و تحریم‌ها.....	۲۲۵
گاه‌شمار مهمترین اخبار اقتصادی.....	۲۳۵
گاه‌شمار مهمترین اخبار نظامی.....	۲۳۷
گاه‌شمار مهمترین اخبار روابط خارجی ایران.....	۲۴۰
گاه‌شمار مهمترین اخبار منطقه و بین‌الملل.....	۲۴۲
منابع.....	۲۴۵

«رصد کردن مرحله به مرحله لازم است، که این کار نخبگان است. امروز شرایط ما چگونه است، موانع ما چیست، نقاط قوت ما کدام است، فرصت‌ها مان کدام است، تهدیدها چیست، چه کار باید بکنیم، برای بهرمندی از فرصت‌ها و جلوگیری از خطر تهدیدها چگونه برنامه‌ریزی کنیم؛ اینها کارهایی است که باید نخبگان در هر مرحله‌ای انجام دهند؛ هم در برنامه‌ریزی‌ها آنها را به کار برند و هم مردم را آگاه کنند.»

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) ۱۹ مهرماه ۱۳۹۱

پیشگفتار

انسان از دیرباز به دنبال خلق ایده مطلوب بوده است تا ضمن بهره‌برداری از فرصت‌هایی که پیش روی وی قرار خواهد گرفت بتواند، با چالش‌ها و تهدیدها نیز مقابله کرده و تدبیرهای لازم را اتخاذ کند. تهدید ذاتاً امر منفی نیست، بلکه در صورت کنترل صحیح می‌تواند، موجبات خلق فرصت و منفعت و در صورت عدم کنترل صحیح موجبات ضرر را فراهم کند. تمام پیشرفت‌های عالم گیر انسان‌های موفق بسبب وجود تهدیداتی بوده که بر سر راه اهداف آنها وجود داشته است.

همه از تبدیل تهدید به فرصت سخن می‌گویند. انسان‌ها چاره‌ای جز مقابله با تهدیدات پیشرو ندارد و بالطبع برخورد با تهدیدات موجب تغییر موقعیت آنها به وضعیت جدید خواهد شد. این وضعیت‌های جدید می‌تواند بترتیب در دامنه منفعت، ضرر و یا ترکیبی از هر دو قرار بگیرد. مقابله با تهدید در بدترین حالت موجب قرار گرفتن در دامنه ضرر می‌شود که شامل دو مرحله تنزل نسبی از موقعیت قبلی و یا حذف دائمی از موضع پیشین و سقوط به رتبه پایین‌تر می‌شود؛ و مقابله با تهدید در بهترین حالت موجب قرار گرفتن در دامنه منفعت می‌شود که شامل ارتقاء نسبی از موقعیت قبلی و کمال و صعود به رتبه‌ای بالاتر از موقعیت فعلی می‌شود.

عدم تغییر حالتی شبه خنثی و مابین دو حالت قبلی است. وضعیتی ترکیبی از ارتقاء و تنزل که جای بحث فراوان دارد.

مسئولان چگونه و با چه ابزاری می‌تواند در برخورد با تهدیدات در دامنه منفعت (کمال و ارتقاء نسبی) قرار بگیرد؟

واکنش ما در مقابل تهدیدات تبعاً ما را در موقعیت جدید قرار خواهد داد این واکنش‌ها برخواسته از توانمندی‌های (از قبل اخذ شده) ما می‌باشد. پس موقعیت ما بعد از مقابله با تهدیدات را میزان توانمندی ما قبل از تهدیدات مشخص می‌کند. ما بصورت آگاهانه و یا ناآگاهانه در وجود خود توانمندی‌هایی ایجاد می‌کنیم که در مواجهه با تهدیدات به کمک آنها موقعیات جدید خود را تعریف می‌کنیم.

منظور از تهدید، عنصر یا وضعیتی است که ارزش‌های حیاتی سه‌گانه (تمامیت ارضی؛ ایده و الگوهای رفتاری؛ حاکمیت سیاسی) را به خطر اندازد. بنابراین می‌توان گفت، ساده‌ترین تعریف از تهدید، فقدان مفهوم دیگر، یعنی امنیت است، این وضعیت با به خطر افتادن ارزش‌ها و منافع حیاتی یک کشور به وجود می‌آید. در حقیقت رابطه بین امنیت، ملت و تهدیدات رابطه‌ای قراردادی است که مصداق خود را از درون گفتمان‌های گوناگون می‌جوید، با وجود این تفاسیر بر ویژگی‌های زیر می‌توان تأکید کرد:

۱. اعتباری بودن

مفهوم تهدید و امنیت دارای حد و مرز اعتباری است و از حیث واژه‌شناسی نمی‌توان صرفاً به یک واژه تهدید که مترادف با فقدان امنیت تعریف شده، بسنده کرد. از نگاه امنیتی موضوعات را می‌توان در سه فضای کلی اجتماعی، سیاسی و امنیتی تقسیم نمود. پدیده‌ها را می‌توان از نظر زمانی و مکانی و با توجه به حساسیت‌های اجتماعی نسبت به آن، میزان شیوع و فراگیری و توان مدیریت آن پدیده، از پدیده‌ای ساده تا بحرانی امنیتی تقسیم نمود. بنابراین ممکن است یک پدیده برای جامعه‌ای موضوع یا مسئله‌ای اجتماعی و سیاسی و برای جامعه دیگر خطر یا بحران امنیتی تلقی شود، یا در دوره‌های زمانی مختلف، ماهیت پدیده در نظام سیاسی تغییر یافته و تفسیر و برداشت‌های مختلفی از جهت زمانی نسبت به شدت و سطح تهدید و امنیت ارائه گردد. بنابراین ماهیت تهدیدات تابع فرهنگ

استراتژیک، عقاید و نگرش بازیگران، محیط اجتماعی و ملی محل وقوع تهدید و... می تواند متفاوت باشد.

۲. نسبی بودن

امنیت و تهدید، مفاهیمی نسبی و تابع زمان و مکان هستند. هیچ کشوری نمی تواند به امنیت مطلق دست یابد و یا فاقد هیچ گونه قدرت ملی در برابر تهدیدات باشد، چون کشورها براساس افزایش قدرت ملی خود، به دنبال رقابت، کاهش تهدیدات و افزایش امنیت ملی هستند. نتیجه این رقابت، ناامنی برای دیگران است. از طرفی معمولاً براساس دوره های مختلف، نگرش های مختلف نسبت به امنیت و تهدید وجود دارد و در نهایت از جهت ماهیت، تهدیدات کشورها وضعیت یکسانی ندارند، ممکن است کشوری امنیت داخلی کافی داشته باشد ولی تهدیدات خارجی آن جدی باشد یا اینکه از لحاظ نظامی از وضعیت مناسبی برخوردار باشد، لکن ارزش های فرهنگی و الگوهای رفتار سیاسی آن کشور در معرض خطر و شکست قرار گیرد.

۳. ذهنی بودن

تهدید از زمان شکل گیری تا تأثیرگذاری آن دارای مراحل است که ممکن است این مراحل طولانی یا کوتاه باشد. تهدیدات ابتدا فرایندی ذهنی است که در فرایند زمانی به وقوع می پیوندد. باید انگیزه ها و بسترهای تهدید شناسایی شود که معمولاً با برآورد تهدیدات، سناریوهایی برای مقابله با آن، توسط کشورها طراحی می شود، برآورد شناخت نیت و اهداف دشمن، ابزار و روش ها، آسیب ها و فرصت ها و... فرایندهای ذهنی است که براساس آن سیاست دفاعی کشورها تدوین می گردد.

موقعیت ژئوپلیتیک ایران در منطقه خاورمیانه، فرصت بسیار ارزشمندی است که می تواند عامل توسعه همه جانبه کشور باشد. این موقعیت ارزشمند همواره نیز با تهدیدهایی همراه بوده است. حضور کشورهای فرامنطقه ای در قالب پایگاه های نظامی در کشورهای پیرامونی ما، از نشانه های تهدید در این منطقه است. حساسیت بسیار زیاد این منطقه از جهان ایجاب می کند که مسئولین کشور، بیش از پیش تهدیدهای موجود را رصد کنند و کوچکترین نشانه تهدید را در این منطقه نادیده و ناشنیده مغروض نهند.

خبرگزاری‌های غربی خاورمیانه را منطقه‌ای بحران‌زده و بی‌ثبات می‌خوانند که سقف اقتصادی آن را فقط بخش بازرگانی - تجاری از درآمدهای کلان نفتی مشخص می‌سازد. هنوز هیچ کشوری در این منطقه در حیطه کشوری با توسعه پایدار در سطوح بین‌المللی به محاسبه و ارزیابی نمی‌آید.

آسوده‌ترین کشورهای این منطقه، چند کشور کوچک‌اند که سابقه استقلال و اطلاق نام کشور به آنها کمتر از ۱۰۰ سال است. این کشورها تنها با ذخایر دلارهای نفتی و بازاریسازی برای تجارت خارجی و دریافت مدرن‌ترین کالاها برای زندگی و البته محیط امن برای سرمایه‌گذاری‌های تجاری خارجی شناخته شده‌اند. بعضی از سریال‌های تلویزیونی یا فیلم‌ها از عبور کاروان‌های تجاری با شترها را دیده‌اید که صاحب کاروان برای حراست و حفظ امنیت کالای خود چندین شمشیرزن ماهر را استخدام می‌کرد و یا بعد از کشف باروت و تفنگ، چند نفر تفنگدار زنده در استخدام می‌گرفتند تا کاروان‌های تجاری از امنیت برخوردار باشند. حالا هم این کشورهای تجاری در سایه پایگاه‌های نظامی آمریکا می‌خواهند از امنیت برخوردار باشند و بازار تجاری آنها در امان باشد.

پایگاه‌های نظامی آمریکا در سراسر منطقه مستقر شده است و ادامه حضور نظامیان آمریکایی منوط به استمرار تهدیدها و لاجرم بحران‌ها در منطقه است. ترس از تهدید را بسیاری از حاکمیت‌ها در منطقه با حضور نظامی آمریکا تسکین می‌دهند. از سوی دیگر، رژیم صهیونیستی قرار دارد که استراتژی ایجاد آشوب در کشورهای پیرامونی خود را دنبال می‌کند.

سیاست بحران‌آفرینی در منطقه خاورمیانه از سوی رژیم صهیونیستی چنان شده است که امروز در این منطقه کشورها امنیت خود را در ناامنی همسایگان خود جست‌وجو می‌کنند. تهدید، محور فراگیر در سراسر منطقه شده است و بسیاری از دولت‌ها برمدار آن قرار گرفته‌اند. هنر دیپلماسی در این موقعیت و در منطقه‌ای که کشور ما در آن قرار گرفته است، تبدیل تهدید به فرصت است.

فرصت‌ها زاییده قواعد پارادایم هستند. این قواعد هستند که عوامل تحقق منفعت را تعیین می‌کنند. هرگاه این عوامل به صورت ناقص فراهم گردد فرصت شکل می‌گیرد.

فرصت بالقوه برای همه وجود دارد ولی فرصت بالفعل بر حسب قابلیت تکمیل عوامل منفعت تنها به افراد و سازمان‌های خاص تعلق می‌گیرد.

برای مثال در نظر بگیرید که شبکه اینترنت (فرصت بالقوه) برای یک کشاورز سستی هیچ‌گونه فرصتی را به همراه ندارد ولی همین پدیده برای یک سازمان کشاورزی پیشرفته فرصت‌های گوناگونی از جمله کسب سریع اطلاعات هواشناسی یا خرید مایحتاج و فروش محصول بر روی شبکه را فراهم می‌آورد (فرصت بالفعل). فرصت بالقوه برای افراد یا سازمان‌ها هنگامی به فعل تبدیل می‌شود که امکان تکمیل عوامل بروز منفعت وجود داشته باشد و این امکان را قابلیت‌های سازمان تعیین می‌کند. این نگرش نشان می‌دهد که فرصت‌ها صرفاً زائیده عوامل محیطی نیستند و قابلیت‌ها (عوامل داخلی) نیز در شکل‌گیری آن نقش مؤثری دارند.

این واقعیت به سازمان‌ها تجویز می‌کند که برای در اختیار داشتن فرصت‌های (بالفعل) بیشتر باید قابلیت‌های خود را توسعه دهند و این امر مبنای برنامه‌های قابلیت‌ساز است. برنامه‌های قابلیت‌ساز را می‌توان برنامه‌های فرصت‌آفرین نیز لقب داد.

البته رابطه انسان با فرصت‌ها، آفریدن نیست بلکه درک کردن است و آن چه به اصطلاح فرصت‌آفرینی عنوان می‌شود در حقیقت توسعه قابلیت‌هایی است که امکان برخورداری از فرصت‌ها را ایجاد می‌کند. قابلیت‌ها، فرصت‌های بالقوه (غیرقابل استفاده برای همگان) را به فرصت‌های بالفعل (قابل استفاده برای واجدین قابلیت) تبدیل می‌کند. در جهان، فرصت‌های بالقوه بی‌شماری وجود دارد ولی تنها آن بخشی از این فرصت‌ها (در صورت درک) قابل استفاده خواهد بود که امکان کامل کردن عوامل منفعت آن وجود داشته باشد. این امکان را قابلیت‌های سازمان تعیین می‌کند.

فرصت (بالفعل) مستلزم مهیا شدن عوامل بروز منفعت (به طور ناقص) و امکان تکمیل این عوامل (قابلیت‌ها) است. در دنیای رقابتی در انحصار داشتن قابلیت‌های کلیدی (Competencies Core) یک مزیت موثر است. این قابلیت‌ها سازمان را از فرصت‌هایی برخوردار می‌سازد که برای رقیب امکان آن وجود ندارد و بدین جهت توسعه قابلیت‌های کلیدی (متحصر به فرد) جز اهداف اصلی سازمان‌ها است. قابلیت‌های کلیدی، اساس

مزیت رقابتی سازمان‌ها (در بهره‌گیری از فرصت‌ها) به شمار می‌آید و برنامه‌های قابلیت‌ساز ابزار توسعه فرصت‌های بالفعل و دست‌یابی به این مزیت تلقی می‌شود.

این کتاب در ۳ فصل و با این هدف که به مسولان، کارگزاران و نیز کارشناسان عرصه‌های مختلف در کشور درک محسوس کردن تهدید را ایجاد کند، نگاشته شده است. در این فصل تلاش شده است با رویکردی آینده‌پژوهانه به تهدید و فرصت پرداخته شود. به گونه‌ای که مخاطب احساس کردن را در سازمان‌هایی با قابلیت بالا و در مسایل فراملی را درک نماید و علایم و هشدارهای اولیه تهدید و فرصت را کشف و تعیین نماید همچنین بتواند پیش و دید محیطی خود را در درک تهدید و فرصت گسترش دهد.

محسوس کردن تهدید، فرایندی است که در قالب تلاش مداوم، مکرر و تا حد زیادی شهودی برای ترسیم تصویر محیط آینده صورت می‌پذیرد و این کار از طریق مقایسه‌ی رویدادهای جدید با الگوهای گذشته یا در مواقع آشوبناک و پیچیده با بیان داستان‌های معقول برای شرح آن‌ها انجام می‌گیرد. هم‌چنین بر مفهوم مهم "متصل کردن نقاط" که بیان‌گر شناسایی کل‌نگر یا کشف الگوهای رفتار است تأکید دارد.

در فصل دوم به محدودیت‌های فرصت‌ساز امنیتی - دفاعی ج.ا.ایران برآمده از ساختار و روندهای بین‌المللی در سه بخش به ترتیب: بخش اول: کلیات، بخش دوم: تجربه دفاع مقدس، بخش سوم: روندهای ناشی از اقدامات سیاسی، اقتصادی، امنیتی و دفاعی قدرت‌های بزرگ - منطقه‌ای، اسلام ستیزی و ایران‌هراسی و ساختار نظام سلطه اشاره شده است. در کلیات تلاش بر این است که دریابیم، تهدیدات/فرصت‌های ایجاد شده ناشی از تحولات به وقوع پیوسته در محیط امنیتی کشورهاست. این محیط، عرصه تقابل و تضاد و یا همسویی منافع بازیگران است و در بیشتر موارد، تضاد منافع، برای طرف ضعیف‌تر، محدودیت‌ساز می‌باشد. در این بخش مفاهیمی مرتبط با محیط امنیتی، توان اثرگذاری روندهای بین‌المللی و همچنین محدودیت‌هایی که از سوی ساختار نظام بین‌الملل ایجاد می‌شود را تشریح گردیده است.

در بخش دیگری از فصل دوم کتاب، محدودیت‌هایی را که در سال‌های دفاع مقدس، پس از آن و تاکنون بر نهادها و سازمان‌های مختلف کشور اعمال گردیده است؛ به صورت مختصر برشماری شده است؛ به تناسب این محدودیت‌ها، فرصت‌هایی نیز توسط مسئولین

و کارگزاران در قسمت‌های مختلف ایجاد گردیده است که حرکت رو به جلو کشور را متوقف ننمایند؛ که به این اقدامات نیز اشاره شده است.

در این فصل به دلیل در نظر گرفتن حجم کتاب، بیشتر تهدیدهایی که حوزه‌های قدرت دفاعی-امنیتی را متاثر ساخته است، برشماری و فرصت ایجاد شده از طریق آن نیز تشریح گردیده است. برشماری همه تهدیدها، در همه عرصه‌های کشور و نیز فرصت‌های برآمده از آن‌ها از گنجایش این کتاب خارج است. در فصل آخر نیز تهدیدها و فرصت‌های ج.ا.ایران در حوزه‌های نظامی، سیاسی و روابط خارجی، هسته‌ای و اقتصادی به صورت گاه‌شمار گنجانیده شده است. هدف از ارائه این فصل، درک گستردگی و حجم تهدیدهای اعمال شده از سوی قدرت‌های فرامنطقه‌ای و نیز همراهی قدرت‌های منطقه‌ای در ایجاد این تهدیدها در طی یک سال است.

امید است که این کتاب بتواند بینش صحیحی را به مخاطبین در درک و حس کردن تهدید ایجاد کند و در پژوهش‌ها و تألیفات گوناگون مورد استفاده قرار گیرد.

همواره خود را نیازمند راهنمایی و انتقادات عالمانه می‌دانیم و پیشاپیش از کاستی‌های که ممکن است در این کتاب وجود داشته باشد، عذر تقصیر داریم.

نویسندگان: حسین مینایی - محمود عسکری